

TÜRK YÜKSEK ÖĞRETİMİNİN BAZI SORUNLARI: TESBİT ve TEKLİFLER

Prof. Dr. Mustafa E. ERKAL*

ÖZET

Makalede Türk Yüksek Öğretiminin temel sorunları ele alınmakta, bazı tespit ve teklifler öne sürülmektedir. Türk Yüksek Öğretiminin bilhassa dünden bugüne sarkan sorunları günümüz açısından incelenmekte ve aksaklıklara temas edilmektedir. Çalışma tekliflerle son bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Türk Yüksek Öğretimi, Eğitim, Milli Kimlik, İlkel Etniklik, Milletleşme, Demokrasi, Evrensel Değerler, Eğitim Plânlaması, Eğitimin Yatırım Fonksiyonu, Eğitimde Ferdi Hasıla ve Sosyal Hasıla, Aidiyet.*

ABSTRACT

Article encompasses the basic problems of the Turkish Higher Education. In addition to the problems some evaluations and recommendations are also discussed from historical point of view.

Key Words: *Turkish Higher Education, Education, National Identity, Primitive Ethnicity, Nationalization, Democracy, International Values, Education Planning, Investment Function of Education, Individual and Social Product in Education, Belongingness.*

2000'li yıllar önü açılmış milli devletlerle küresel güç ve bloklar arasındaki çetin ve yer yer de örtülü bir mücadeleye sahne olmaktadır. Küreselleştirmenin daha önce fark edilmeyen sonuçları çok değişik boyutlarla ortaya çıkmaktadır. Yoğun işsizlik, üretim kapasitesinin düşüşü, gelir dağılımının bozulması, iç ve dış borçlanma, tarımın yapılamaz, sanayiinin kurulamaz ve sürdürülemez hale gelişi, vatandaşlık bilincinin zayıflatılması, kültürel yabancılaşma gibi örnekler küreselleştirmeyeyle beraber akla gelir

* İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü

olmuştur. Türkiye gibi gelişmekte ve sanayi toplumu olmaya aday ülkelerin değişik yollardan önü kesilmeye çalışılmakta ve fark ettirilmeden kuşatılmaktadırlar. Bu konuda demokratikleşme ve insan hakları, serbest piyasa ekonomisi gibi kavramlarla asıl niyet gizlenmektedir. İktisattan eğitim sektörüne kadar hakim ülkelerin uygulamadıkları politikalar, Türkiye gibi ülkelere tavsiye edilmekte, hatta dayatılmaktadır.¹

Günümüzde önü açılmış milli devletler, milli kültür politikalarını eğitim sektöründe uygulamada büyük engellerle karşılaşmaktadırlar. Avrupa çapında uygulanan bir takım projeler, Avrupalı kimliğini öne çıkarmakta, küreselleştirmeye teslim olacak eğitim kurumlarını yaratmakta, eğitim ve öğretimi uluslararası kılmakta ve ticarileştirmektedir.

Türkiye’de yüksek öğretimin 19. yüzyılın katı pozitivismine göre şartlanmış olması sorunlar yaratmaktadır. İnsani ve moral değerler ikinci plâna atılmakta, her şey denenebilir zannedilmektedir. Tecrübeye dayanmayan alanların bilim dışı kabulü günümüz ile çelişmektedir. Milli eğitim sistemimizin politikası bu bakımdan yeniden ele alınmalı, farklı taassub odaklarından uzaklaşarak sosyal yapı ve değerler sistemimiz tarihi gelişim çizgisiyle yorumlanmalıdır. Milli eğitim sistemimizin seküler çizgiden kurtarılarak manevi temeller üzerine oturtulması, Dünyadaki değişme çizgisine ve arayışa da uygun olacaktır. Batı en büyük darbeyi Batı toplumları için olumlu taraflarına rağmen, Aydınlanma Çağı ile birlikte kutsal değerlerden uzaklaşarak sekülerleşme (dünyevileşme) süreci içine itildiği zaman yemiştir.² Kilisenin taassubundan kaçılırken bu defa ideolojiler dinleştirilmiş ve ideolojik taassup bilimsel gelişmeyi gölgelemiştir.

Batıdaki üniversitelerin kaynağını üniversite öncesi kurumlar teşkil ederken ve bunlar üniversiteleşirken; bizde bunların dengi sayılabilecek medrese ve benzeri geleneksel eğitim kurumları aynı dönüşümü gösterememiştir³ Bunların yozlaşması ve fonksiyonlarını yerine getirememesi, çağa ayak uyduramaması, Batı tipi modelleri öne çıkarmıştır ve kurumlaşma zayıf kalmıştır.

¹ Erkal, Mustafa E., Küreselleşme-Etniklik-Çokkültürlülük, İstanbul, 2005.

² Türkdoğan, Orhan, “Üniversitelerimizin Dünü-Bugünü ve Geleceği Hakkında Bir Rapor”, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S.85, Ağustos 93, sh.30.

³ Ergüder, Ü., Şahin, M., Terzioğlu T., Vardar, Ö., “Neden Yeni Bir Yüksek Öğretim Vizyonu” İPM, sh. 29.

Dünyaya açılmak, yeni bilgi ve teknolojilere sahip olmak ve uyum sağlayabilmektir. Bilgi akışına kapalı olmamaktır. Aynı zamanda gerekli zihniyet değişikliğinin gerçekleştirilmesidir. Bunlar yapılırken, kültürel tektipleştirme ve yabancılaştırma gayretlerine karşı hassas olunmalıdır. İşin kritik noktası, bu ayrımı görebilmek ve yapabilmektir. Her mektubun zarfı aynıdır ve neticede zarftır; ama içindeki yazı ve muhteva her bir zarfta değişebilir.

Türkiye çelişkiler ülkesidir. Bir taraftan Türkçe'nin evrensel bir dil olarak anlaşılması ve eğitim öğretimin her safhasında Türkçe'den uzaklaşmaması öngörülür; diğer taraftan, yabancı dille eğitim öğretimin önü açılır. Anadil öğretimine önem verilmeli adı altında mahalli ve etnik diller Türkçe'nin önüne sanki rakip gibi konarak aslında egemenlik haklarının paylaşılmasını doğurabilecek bir ortam yaratılmak istenir.

Sadece bilgi kazandırmak yeterli değildir. O bilgiyi nerede, nasıl ve kimin için kullanabileceğini fark etmiş aydınlara ihtiyaç vardır. Asıl çözülmesi gereken temel konu, milliyetle milli kimliğin bütün TC vatandaşlarınca anlaşılabilir hale sokulmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti kurulalı 87 yıl olmasına rağmen; bazılarının kafaları hâlâ karışıktır. Bu karışıklık ve belirsizlik bu güne kadar uygulanan milli eğitim ve kültür politikalarının da sorgulanması yolunu açmaktadır. Bize yabancı olan etnik ırkçılık, dış dayatmalarla öne çıkarılmakta, bir döneme ait ideolojik çatışmaların yerini, etnik taassubun ve çatışmaların almasına gayret edilmektedir.

Sözde demokratikleşme adına Cumhuriyetle kazanılan değerlere ve milli devlet anlayışına adeta savaş açılmaktadır. Yabancı ülkelerin Türkiye üzerindeki psikolojik harekâtının birer parçası haline gelen ünvanlı ünvensiz bazı aydınlar ve bazı işverenler görülmektedir.

İlkel etnikliğin bir gereği olarak millilikle mahallilik, etniklikle milliyet, milli kimlik birbirine karıştırılmakta; rakip görülmektedir. Milli kimlik etniklik seviyesine indirilmektedir. Böylece milletleşme sürecini ve milli kimliği reddetmeyen çağdaş etniklik anlayışından uzaklaşmaktadır.⁴

Farklılıkların zenginlik yaratabilmesinin tek yolunun milli kimliğin ve hâkim kültürün reddedilmemesi olduğu anlaşılammaktadır. Farklılıklar kutsallaştırılmakta; birliktelikler dışlanarak **milletleşme** süreci devre dışı

⁴ Erkal, Mustafa E., Sosyoloji (Toplumbilimi), (İlâveli 14. basım), İstanbul 2009, sh. 27

bırakılmaya çalışılmaktadır. Milletleşme sürecinin dışlandığı bir yapıda demokrasi de yaşayamaz. Demokrasi kalabalıkların değil; neden ve niçin bir arada bulunduğu farkında olan, mutabakatları, ortak paydaları gelişmiş toplumların rejimidir. Belirli bir iktisadi ve sosyal gelişmişlik seviyesini gerektirir.

Bir taraftan Tevhid-i Tedrisat Yasasının arkasında durmak, Cumhuriyet'in temel ilkelerinden sadece laikliği ele almak ve diğerlerinden ayırmak; diğer taraftan, Cumhuriyet'in 87. yılında milli kimlik ve vatandaşlık duygusunu aşılacağı ve güçlendirici anlayışı, dışa kapalı ve ancak Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına ait olması gerektiği şeklinde anlamak⁵; bugünü dışlamaktır.

Küreselleştirme, beklendiğinin aksine; yükselen milliyetçilik hareketlerini ortaya çıkarmış, milli kimlikler önem kazanmıştır. Mahalli kimliklerin önü açılmış, milli devletlere karşı koz olarak kullanıldığı bir dönem yaşamaktayız. Dünyada olup bitenleri fark etmeden genellikle şuur altına yerleşmiş eski ezber ve söylemlere sığınmak bir değişik taassuttur.

Eğitim sektöründeki tuzaklar doğrusu dikkat çekicidir . Milli kimlik yerine mahalli sıfatları öne çıkarıcı, tarihi düşmanlıkları hafifletmek amacıyla karşılıklılık esasına dayanmayacak şekilde müfredat ve ders kitaplarını sulandırmak, “ülkemizin bölgesi ve tarihiyle barışık olabilmesi” için bazı tavizleri kabul ettirmek hoş karşılanacak şeyler değildir. Milli ve evrensel değerler birlikte ele alınıyor intibai uyandırılıyorsa da; milli ve manevi değerleri fark ettiren, eğitim ve öğretimi milli kılan, sosyalleştirici ve vatandaşlık şuurunu güçlendirici unsur ve konular törpülenmektedir. Sosyal bilimler ikinci plâna itiliyor izlenimi yaygındır. Bu tehlikeli bir gidiştir. Bu anlayışla milli değer ve özelliklerimizle evrensel değerler arasında anlamlı bir uyum ve denge kurulamaz. Bazı dıştan kumandalı ve sermaye ağırlıklı sözde sivil toplum kuruluşlarının gayretleri dikkatlerden kaçmamaktadır.

Gençlere sadece bilgi yüklemek; o bilgiyi nerede ve nasıl, kimin için kullanılacağını fark ettirmemek eğitim de eksik bırakılan bir yandır. Milli endişe sahibi aydınlar yetiştiremeyen toplumlar milli meselelerine ve davalarına da sahip çıkamazlar. Bu mesele ve davaların çözümünü dışarıdan bekler hale gelirler.

⁵ Ergüder Ü., Şahin M., Terzioğlu T., Vardar Ö., Neden Yeni Bir Yüksek Öğretim Vizyonu, İPM, sh. 31-32

İnsanları bilgi hamalı haline getiren ama milli kimliklerini o ölçüde veremeyen bir eğitim-öğretim anlayışı ve eğitimde idare-i maslahatçılık bugüne kadar çok şeye mal olmuştur. Bu süreç bir başka ifadeyle, eğitim sektöründe artan maliyet, azalan hasıla olarak ele alınabilir. Gerekli bilgilerle donatılmayan genç ve aydınlarımız en önce bilmeleri gereken konulardan uzak tutulmuşlardır. Bunların başında da milli kimlikleri olan Türklükleri ve Türk Milletine mensubiyet şuuru gelir. Bir taraftan aşırı duygusallık, diğer taraftan süresi belirli ve sınırlı tören Atatürkçülüğü ve tören milliyetçilikleri hiçbir zaman tatminkâr olmamıştır.

Eğitim, bir ülkenin ihtiyaç duyduğu insangücü kaynağının farklı mesleklerde ve alanlarda nitelik ve nicelik olarak yetiştirildiği bir sektördür. Kısaca, eğitim ve eğitime ayrılan kaynaklar eğer iyi bir **eğitim plânlaması** yapılmışsa; farklı mesleklerde **insangücü arz ve talep tablosu (açık ve fazlalıklar)** dikkate alınmışsa; **eğitim-istihdam ilişkileri** kurulmuşsa; **beyin göçünü** önleyen kanallar açılmışsa; eğitim en yüksek hasıla sağlayan, **artı hasıla** sağlayan bir alandır.

Bu açıdan baktığımızda, eğitimin **yatırım fonksiyonunu** ihmal edemeyiz. Eğitime önemli bir yatırım gözüyle bakmak demek; onu sadece bir maliyet unsuru ve basit bir harcama olarak görmemek demektir. Eğitimden faydalananların maliyeti eşit bölüşmelerini istemek, eğitime yatırım gözüyle bakamama eksikliğidir. Bu yaklaşım eğitim hizmeti sağlayan devlete **patron**, hizmetten faydalananlara da **müşteri** gözüyle bakma yanlısına bizi götürür. Oysa eğitim, ferdi hasıla kadar topluma dönük sosyal hasıla da sağlamaktadır.

Eğitim sektörü sadece **ferdi hasıla** yaratan bir alan da değildir. Ferde meslek ve gelir sağlayıcı bir faydası olmakla beraber; topluma ve üçüncü şahıslara dönük ferdin katkılarını ve yaratıcılığını da ortaya çıkarır. Bu bakımdan, kamu harcamalarının ferdi harcamalarla mukayese dahi edilemeyecek kadar çok olması, ferdi hasılanın **sosyal hasıladan** daha yüksek olacağını ilk anda bize düşündürse de; fert topluma dönük faydalar sağlamakta, hatta vergi mükellefi olarak kamuya dönük gelir akımı doğurmaktadır.

Türkiye, Reagan'ın danışmanı Brzezinski'nin de belirttiği gibi **kararsız toplum** manzarası göstermektedir.⁶ Birbirinden çok farklı merkez ve eksenlerde yetişmiş, farklı ülkelerin aydınları gibi bir görünüm veren aydın tabaka bu

⁶ Brzezinski Z., Büyük Satranç Tahtası: Amerika'nın Küresel Üstünlüğü ve Bunun Jeostratejik Gereklilikleri, İstanbul 2005.

kararsızlığın somut örneğidir. Milli mutabakatlar konusundaki kararsızlık, belirsizlik ve istikrarsızlığın temelinde bu gerçek vardır.

Gençler, “**Sadece kendini düşün ve kurtar, ülkeyi kurtarmak sana mı kaldı**” gibi sorumsuzluk örneği telkinlerle karşı karşıyadır. Sosyal sorumluluk anlayışı zedelenmektedir. Milli endişe sahibi aydınlar yerine; meşru-gayrimeşru fark etmeden sadece kazanıp harcamayı düşünen, üretimi değil tüketimi öne çıkaran, kolay diploma yollarını arayan bir zihniyet yerleşiyor. Muhafazakârlık, ahlâk dahil birçok kavramın içi boşalıyor ve içi başka değerlerle dolduruluyor. Para eden bilgi, para etmeyen bilgi ayırımları yapılıyor.

Devlet eğitim, sağlık ve ulaştırma dahil sosyal sorumluluklardan kendini dışlayamaz. Dışlarsa da devlet olmaz; basit bir tüccar olur. Böyle bir anlayış bizim geleneklerimize de aykırıdır. Son yıllarda iktidarın bazı kamu hizmetlerini özel sektörün bir kısmına ve bazı belediyelere devrettiği görülmektedir. Son dönemde eğitime yapılan sabit sermaye yatırımı kamuda %5,5 azalırken, özel sektör yatırımlarında kamu destekli olarak %26 artmıştır. **Türkiye’de eğitim ve sağlık, vatandaşın istismar edileceği bir pazar olmamalıdır.**

1750 ve 2547 Sayılı Üniversite Kanunlarının karşılaştırılmasında bazı farklılıklar görülmektedir. Buna benzer şekilde 58. ve 59. Hükümetçe hazırlanmış YÖK Kanun Tasarılarının hiç birinde “**Türk Milletinin milli, ahlâki, insanî, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan...**”, “**Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün ...**”, “**Atatürk**” ve “**Milliyetçilik**” gibi ifadeler yer almamaktadır.

1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu ile 2547 sayılı kanun karşılaştırıldığı takdirde yukarıda ifade ettiğimiz belirli kavram ve isimlerin devre dışı bırakıldığı görülecektir.

Yeni Anayasa hazırlıklarında da milli kimliğin etnik grup seviyesine indirildiği, milletleşme sürecinin yok farz edildiği ve bundan dolayı yukarıdaki benzer kavramların devre dışı bırakılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Türk Yüksek Öğretiminde mevcut bazı sorunlar ve bazı tesbit ve teklifler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Akademik kadrolara talep, tatminkâr olmayan maaş dolayısıyla devamlı düşmektedir. Kaliteli mezunlar akademik kadrodan

uzaklaşmakta; mevcut elemanlar ise, devlet üniversitelerinden kaçmaktadır. Üniversitelerin içinin boşalmasının asıl resmi budur.

- Yabancı dille eğitim-öğretim sorun deposudur. Uygulamadaki artı ve eksiler bir tarafa; nedense küresel aydın bağımlılığı doğuran bu konunun tartışılmasından kaçınılmaktadır. Yüksek öğrenimi bir lisan dershanesi gibi gören anlayış, bilgi naklini ve kabiliyetleri geliştirmeyi sınırlandırmaktadır. Ülke sorunlarına ve gerçeklerine yabancılaşma doğurmaktadır. Yabancı dille eğitim öğretim ile yabancı dil öğrenmenin gerekliliği hâlâ anlaşılabilmiş değildir. Türkçe'ye saygısızlık yaygındır.
- Türkiye'de yüksek öğretim sistemi, devamlı sayıları artan vakıf ve devlet üniversiteleriyle çerçevesi genişlemiş ve heterojen bir özellik kazanmıştır. Heterojenleşen yapı, eğitimde birlik (Tevhid-i Tedrisat) yasası ile de ters düşen bir yolu açmaktadır. Devlet üniversitelerine eğitimde adeta alternatif egemenlik alanları açılmakta; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş amacı ve felsefesi yer yer dışlanmaktadır. Bu yönden YÖK, çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Ortaya çıkan sorunların çözümü, mümkün olduğu kadar üniversitelere merkezi yetkinin dağıtılmasından geçer. Üniversite özerkliğinin Dünyadaki göstergeleri esas alınarak bir genişleme sağlanabilir.
- YÖK başkanını ve üniversite rektörlerini seçme ve atama yetkisinin Cumhurbaşkanına verilmesinin siyasi yönden sorunlar doğurduğu görülmektedir. Üniversite öğretim üye ve elemanları tarafından en yüksek oyu almış olan aday, rektör olabilmelidir. Cumhurbaşkanının yetkileri sınırlandırılabilir.
- Şekil, kılık, kıyafetle ilgili sorunun sürekli en öne çıkarılması ve bundan siyasi bir takım beklentilerin elde edilmesi veya umulması, asıl sorunların tartışılmasını engellemektedir.
- Türkiye, bilimsel yayın bakımından Dünyada gelişme göstermektedir. 1990'da 41. sırada iken; 2007 yılında 19. sıraya yükseldiği görülmektedir.⁷ Ancak, bu yayınların bir kısmının bilimsel araştırma içinde yer almaları mümkün olamamaktadır. Uzmanlık üreten bilimsel araştırmalar yeterli değildir.

⁷ Ergüder, Şahin, Terzioğlu, Vardar, a.g.e., sh. 6

- Yüksek öğrenime GSMH'dan ayrılan pay, oldukça düşüktür. Bu pay, ancak 2001'de %1,1'e yükselmiştir.⁸ Bu pay yükselmezken kabul edilen öğrenci sayılarında büyük artışın görülmesi, bir çelişkidir. Bu çelişki, eğitimde fırsat eşitsizliği yaratacak ve Anayasa ile çelişecek şekilde öğrenci sayısını azaltmakla değil; GSMH'dan ayrılan kaynak ve akademik kadrolara kaliteli mezun talebi arttırılarak sağlanabilir.
- Gelir dağılımının bozuk olduğu ülkemizde, eğitimi paralı kılmak, âdil, yeterli ve yaygın bir burs sistemine gidilememesi sonucunda fırsat eşitsizlikleri yaratmaktadır. Fırsat eşitsizliklerini körükleyen sürecin, paralı eğitimin alt gelir gruplarına gelir transferi şekline dönüşeceğini beklemek fazla iyimserliktir.
- Türkiye'nin sosyal yapısı ile ilgili bilgiler veren dersler; hem sosyal, hem de tabii bilimlerle ilgili öğrenim programlarına konulmalıdır. Gençimiz ülkesini tanımalı, ileride önüne çıkarılabilecek tuzakları fark edebilmelidir.
- Eğitim-istihdam ilişkileri geliştirilmelidir. Bunu destekleyecek şekilde tek tip klâsik üniversite yerine; Batı örneklerinde olduğu gibi yüksek öğretimde çeşitlenmeye gidilebilir. Bu alanda Dünyadaki örneklerden faydalanılabilir. Ancak, bu yapılırken yüksek öğretimin ticarileşmesi önlenmelidir.
- Yüksek öğrenim gençliğinin barınma sorununun ancak %20'sini devlet yurtları karşılamaktadır. Geri kalan geniş öğrenci kitlesi çok farklı telkin odaklarının, kendi devletiyle başkaları adına kavgalı, milli mücadeleyi ve milli devleti reddeden, İslam'ı yozlaştıran ve tanınmaz hale getiren, küresel gücün eşgüdümüne terk eden çevrelerin etkisine terk edilmektedir. Devlet, yurt konusuna acilen eğilmek durumundadır.
- 1982 Anayasa'sında bulunan ancak, daha sonra hazırlanan anayasa taslaklarında yer verilmeyen "gençliğin korunması" maddesi anayasa değişikliklerinde göz önüne alınmalı ve metinde korunmalıdır.
- Üniversitelerin misyon ve vizyon tartışmaları arasında Türk Milli Eğitiminin temel amacı olan Türk Milletine mensubiyet şuuru, her

⁸ Aynı eser, sh. 22-23

alandaki ülke çıkarlarını koruyucu bir tavır almak, toplumla, halkla bütünleşebilmek gibi hususlar gözardı edilmektedir.

- Türkiye'nin değişik mesleklerde insangücü arz ve talep tablosu, açık ve fazla olan alanlar ve eğitim yatırımları düşünülürken, Türk Dünyasından gelebilecek talepler de hesaba katılmalıdır.
- Yüksek öğretim giderek kitle eğitimi niteliği kazanır ve sorunları artarken, sadece çözümü öğrenci kontenjanlarının sınırlandırılmasında aramak ucuz ve yanlış bir yoldur. Öğrenci kontenjanları kadar öğretim üyesi ve yardımcılığı sayıları arttırılmalı ve teşvik edilmelidir. Bugün ise; akademik kadrolara talep teşvik edilmemektedir. Tam tersine akademik kariyer talebi törpülenmektedir. Bazı durumlarda ise kalite değil; daha çok sayı öne çıkmaktadır. Üniversite dışından akademik kadrolara yapılan tayinler bu meslekte pişmemiş, olgunlaşmamış kimselerde üniversiteye karşı bir yabancılaşma doğurmaktadır.
- Özlük haklarının son derece yetersiz olması devlet üniversitelerinin içini boşaltmaktadır.
- Kütüphane, mediko-sosyal, internet ağı hizmetleri iyileştirilmelidir. Köklü geleneği olan üniversitelere mali kaynak aktarılmalıdır. Bu üniversitelerin kadro talepleri dikkate alınmalıdır. Çünkü; geleneği olan üniversitelerin içi boşalmaktadır.
- Çalışanlara kurum kimliği (aidiyet) verilememesi, verimi düşürmektedir. Üniversite personelinin bir bütün olarak görmek ve sosyal hayatın her parçasında onlara kucaklayıcı örnekler sunmak, kurum bilincini geliştirebilir.
- Bazı üniversitelerimizde teknik cihaz, malzeme kullanımı ve bakımı sorunları vardır. Çalışan teknokent, dersane, rehberlik, sosyal tesis eksikliği bulunmaktadır. Bazı üniversitelerde ise, eksiklik değil; bunların yeterince kullanılmamasından doğan atıl kapasite doğmakta ve çelişkili bir durum ortaya çıkmaktadır.
- Akademik ve idari kadrolar için gerçek performans ölçümleri ve buna göre ödüllendirme yetersizdir. Özlük hakları bu performans ölçümleriyle değerlendirilmeli ve gerektiğinde arttırılabilir.

- Üniversite seçme ve yerleştirme sınavlarının Türkiye'nin her yöresinde düzen içinde ve güvenli yapılabilmesi sağlanmalıdır. Bu gerçekleşmiyorsa veya gerçekleştirilemiyorsa, bununla ilgili acil tedbirler alınmalıdır. Neticede fırsat eşitsizlikleri yaratıcı örnekler önlenmelidir.
- “Avrupa Yükseköğretim Alanı” tesisi için düşünülen Bologna Sürecinin artı ve eksileriyle değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bilindiği gibi Türkiye, Bologna sürecine Prag'da 19 Mayıs 2001 tarihinde yapılan toplantı ile dahil olmuştur.

Bu alanda (AYA) alınacak diplomaların bütün ülkelerde kabul görebilmesi, üniversiteler arası geçişlerde, muadelette sorun yaşanmaması, eğitimin nitelik, nicelik ve program olarak iyileştirilmesi ve karşılıklı uyumlu hale getirilmesi uygundur.

Ancak, Bologna Sürecinin sağladığı program esnekliğini kullanmadan her şeyi tektipleştirmeye çalışmak, eğitim sektörünü dış denetime açmak ve ticarileştirmek, kendi ihtiyaçlarımızdan çok yabancı ülke ve çokuluslu şirketlerin ihtiyaçlarını esas alacak bir anlayış; ülkemizin insangücü ihtiyaçlarını ikinci plâna atar ki; bu sonuçta doğuracağı beyin göçü ile Türkiye'de eğitimin maliyetini arttıran ve hasılayı azaltan sonuç ortaya çıkarabilir.

Türkiye'de Bologna sürecinin uygulanabilirliği önünde ciddi ve kısa vadede çözülmesi mümkün olmayan engeller vardır. 14 haftalık ve yarı yıllık eğitim bilgi nakli için bile yeterli değilken; bir de buna derslere öğrenci katkıları, sunumları ve ödevler gibi konuların eklenmesi, öğrenci kontenjanlarının ülke gerçekleriyle uyuşmayacak şekilde düşürülmesi, küçük sınıflara geçilme ihtiyacı, sorunların bir kısmıdır.

- Son yıllarda birçok üniversitemizde ve fakültemizde “ikinci öğretim” ve “uzaktan eğitim” alanlarında oldukça gelişme sağlandığı ve mesafe alındığı görülmektedir. Ancak, buna rağmen öğretim elemanı açığının bulunması akademik kadrolara talebin teşvik edilmemesi sorunlar yaratmaktadır. Bu örneklerle yüksek öğretim öğrenci çeşitlenmesine de gitmektedir. Gerek yaş, gerek mesleki bakımdan standart ve homojen bir öğrenci kitlesinden artık bahsedilememektedir.

- Küreselleştirmenin ve küreselleşmeye bağlı denetim ve eşgüdümün sağlanması yolunda üniversitelerimiz değişik yabancı istihbarat örgütlerinin faaliyet alanına sokulmamalıdır. Son yıllarda bazı üniversitelerimizde bunun düşündürücü örnekleri görülmektedir. Bu örnekler YÖK’ü de zor duruma düşürülebilir.

Nitekim, Mardin Artuklu Üniversitesi’nde Londra merkezli “Küresel Yenilenme ve Rehberlik Merkezi” adlı bir kuruluşun “Cihat Fetvalarının Yeniden Yorumlanması” adıyla düzenlenen ve sadece İngilizce’nin geçerli olduğu toplantıda, “cihat fetvaların yeniden yorumlanması” adı altında İslamifobiyi arttırıcı, İslâm alemini yabancı işgaller karşısında korunamaz ve savunamaz hale getirme, pasifleştirme çabaları görülmüştür. Dün Sovyet tehdidine karşı ABD kaynaklı “Yeşil Kuşak” yaratma araçlarının, İslâmi görüntülü, emperyal gücün emrindeki örgütlerin; bu defa Müslümanları ve İslâm ülkelerini sömürgeci güçlere karşı direnmemeye ve teslim olmaya yöneltmeye çalıştıkları görülmektedir.

- Araştırma görevlisi giriş sınavlarında sahayla hiç ilgisi olmayan adaylar, sadece ALES puanları yüksek olduğu için sınavı kazanabilmekte ve ALES’i daha düşük olup da o sahayla ilgili olan adayların önüne geçebilmektedirler. Bu durumda genel kültür derecesini ölçen ALES çeşitlendirilmeli, sosyal bilimler, tabii bilimler, sağlık bilimleri gibi soru gruplarını da taşıyabilmelidir.
- Akademik yükseltilmenin her bir kademesinde adayların sürekli yabancı dil sınavına alınmaları kazanılmış hakları göz ardı etmekte; yabancı dil sınav kısır döngüsünü doğurarak mesleğe ısınmayı engellemekte ve sınav trafiğini hızlandırarak adayları gereğinden fazla meşgul etmektedir. Bu düzeltilmelidir.
- Doçentliğe ve profesörlüğe yükseltilmede adayların imzaları farklı makalelerde yer aldığından 3-4 imzalı makaleler yoğunlaşmıştır. Bu durumda imza sahiplerinin o makaleye yaptıkları katkı belirsizleşmektedir.
- Türk modernleşmesi sürecinde ister istemez sayısal değerlerin, tabii bilimlerin sosyal bilimlere göre daha öncelikli bir duruma geldiği bir gerçektir. Devam eden sanayileşme sürecinde ihtiyaç duyulan

insangücü kaynaklarının geliştirilebilmesi ve açıkların kapatılabilmesi de bunda etkili olmuştur.

Bu durum sadece yüksek öğretimi değil; ama ortaöğretim ders programlarında da sosyal bilimler aleyhine bir değişme yaratmış, bazı sosyal içerikli dersler müfredat dışı kalmıştır.

Yüksek öğretimde bazı bölümlerin Türkçe-Sosyal puan türü öğrenci alması gerekirken; Türkçe-Matematik puan türü uygulaması, sözele yatkın olmayan öğrencinin eğitim ve öğretime uyumunu zayıflatmakta; tekrar ÖSS'ye girmeye zorlamaktadır. Yapılması gereken; matematiği asla dışlamadan anlamlı bir denge kurabilmek ve giriş puan türünün seçiminde gerçekçi olabilmektir.

KAYNAKÇA

BRZEZINSKI Z., Büyük Satranç Tahtası: Amerika'nın Küresel Üstünlüğü ve Bunun Jeostratejik Gereklilikleri, İstanbul 2005

ERKAL, Mustafa E., Küreselleşme-Etniklik-Çokkültürlülük, İstanbul, 2005

ERKAL, Mustafa E., Sosyoloji (Toplumbilimi), (İlâveli 14. basım), İstanbul 2009

ERGÜDER, Ü., ŞAHİN, M., TERZIOĞLU T., VARDAR, Ö., “Neden Yeni Bir Yüksek Öğretim Vizyonu” İPM

TÜRKDOĞAN, Orhan, “Üniversitelerimizin Dünü-Bugünü ve Geleceği Hakkında Bir Rapor”, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S.85, Ağustos 1993